

ការបង្ហាញពីរបៀប

សំពះខ្មែរ

KHMER SALUTATION

០១៤
០០៦

និពន្ធ និង រៀបរៀងដោយ
សំ សំរោង និង គួន សំរោង

សមាគមវប្បធម៌ខ្មែរ

១៥ C ផ្លូវលេខ ១៩៨៦

ជម្ពាត់ប្លូស៊ីវិកែវ ខីងហ្គូ ប្លូស៊ីវិកែវ

រាជធានីភ្នំពេញ

ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា

ទូរស័ព្ទ : ៨៥៥ ១៦.៨២៣.០៨៩ (៨៥៥)១៦.៨៤៩.២៤២

អ៊ីមែល: Samangsam@aol.com

ក្រាហ្វិក © ២០០២

ទីប្រឹក្សា :

ពេជ្រ ផ្នុំក្រវិល

ឯម ឆាយ

ហ៊ឹម ណាឡា

រូបថតដោយ :

ដួន សំអាត

សំ សំអាង

ហ៊ឹម ណាឡា

KHMER CULTURE ASSOCIATION

15 C, Street 1986

Sangkatt Roessey Keo, Khann Roessey Keo
Phnom Penh

CAMBODIA

Tel : (855) 16-823-089, (855) 12-849-242

E-mail: Samangsam@aol.com

Copyright © 2002

Sam-Ang Sam and
Sam Ath Nguon

Advisors:

Tum Kravel Pich

Theay Em

Nala Him

Photographs by:

Sam Ath Nguon

Sam-Ang Sam

Nala Him

ចេញផ្សាយនៅ ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា

ដោយការលើកលែងចរន្តការប្រយោជន៍កម្ពុជា

គ្រោធគ្រោងលើកទី១ ចំនួន ២.៥០០ ច្បាប់

វិញ្ញាបនបត្រ ឆ្នាំ២០០២

Printed in Cambodia: 2,500 copies

Sponsored by UNESCO

January 2002

**ព្រះបាទសម្តេចព្រះ នរោត្តម សីហនុ ព្រះមហាក្សត្រកម្ពុជា
និង
សម្តេចព្រះរាជអគ្គមហេសី នរោត្តម មុនីនាថ សីហនុ**

**HIS MAJESTY PREAH BAT SAMDECH PREAH
NORODOM SIHANOUK
KING OF CAMBODIA
AND
HER MAJESTY PREAH REACH AKKA MOHESEY
NORODOM MUNINEATH SIHANOUK
QUEEN OF CAMBODIA**

យើងខ្ញុំសូមថ្លែងអំណរគុណដ៏ជ្រាលជ្រៅចំពោះ
 សម្តេច ហ៊ុនសែន
 នាយករដ្ឋមន្ត្រី
 នៃ ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា
 និងលោកជំទាវ ប៊ុន រ៉ានី ហ៊ុនសែន
 ចំពោះការខ្ជប់គ្រួសារជ្រៀមជ្រែងលើកស្ទួយវប្បធម៌ខ្មែរ

We would like to express our profound gratitude to
 Samdech HUN SEN
 Prime Minister of Cambodia
 for his support and promotion of khmer culture

**សិក្សាស្រាវជ្រាវ និង ចក្រភព
ក្រុងមាត្រះរាជក្រាំងដីខ្ពង់ខ្ពស់
របស់ សម្តេចមាត្រះរាជហ្មឺនព្រះរាម នរោត្តម បុប្ផាទេវី
រដ្ឋមន្ត្រី
ក្រសួងវប្បធម៌ និង វិចិត្រសិល្បៈ**

**A RESEARCH PROJECT UNDER THE DIRECTION OF
HER ROYAL HIGHNESS SAMDECH PRAEH REAM
NORODOM BUPPHA DEVI
MINISTER OF CULTURE AND FINE ARTS**

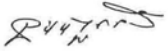
ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា
ជាតិ សាសនា ព្រះមហាក្សត្រ

ភ្នំពេញ, ថ្ងៃទី ២៥ ខែ មេសា ឆ្នាំ ២០០២

ព្រះសន្តិសុខ

ខ្ញុំមានបីតិសោមនស្សីរកាយជាខ្លាំង ចំពោះការរៀបចំសៀវភៅប្រកបដោយឧត្តមគតិខ្ពស់ ក្នុងការរួមចំណែកជួយលើកស្ទួយ និង អភិវឌ្ឍន៍ប្រទេសកម្ពុជា លើវិស័យវប្បធម៌ លើការរៀបចំចងក្រង ថែរក្សាទូទៅ ទំនៀមទំលាប់ប្រពៃណី កេរដំណែលពីដូនតាស្តីពី **របៀបសំពះខ្មែរ** យកមករៀបចំបោះពុម្ពចែកជូនដល់កូនខ្មែរ និង ផ្សព្វផ្សាយដល់អន្តរជាតិ ដើម្បីឱ្យគេបានយល់ និង ស្គាល់ពីតម្លៃវប្បធម៌ខ្មែរ ដែលជាជាតិដ៏ចំណាស់មួយមានប្រវត្តិសាស្ត្រវប្បធម៌ និង អារ្យធម៌ដ៏យូរលង់ក្នុងតំបន់អាស៊ីភាគអាគ្នេយ៍នេះ ។

ជាទីបញ្ចប់ ក្នុងនាមជារដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងវប្បធម៌ និង វិចិត្រសិល្បៈ ខ្ញុំសូមប្រសិទ្ធិពរដ៏យឺងឡីការបោះពុម្ពសៀវភៅដ៏ប្រណីតនេះ បានសំរេចជោគជ័យដូចបំណងជាភិយ្យរាពា ។

សម្តេចព្រះរាជបុត្រីព្រះរាម **នរោត្តម បុន្ននេតិ**
រដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងវប្បធម៌ និង វិចិត្រសិល្បៈ

FOREWORD

I am very pleased with the research that was invested in this book. It is an important contribution to the development of Khmer culture. The publication of "*Khmer Salutation*" is essential for the cultural edification of our younger generation as well as for disseminating information around the world in regard to Cambodia's ancient and rich cultural heritage.

On behalf of the Ministry of Culture and Fine Arts, I would like to convey my best wishes for the success of this wonderful and important publication.

HRH Princess NORODOM Buppha Devi
Minister of Culture and Fine Arts
Phnom Penh, Cambodia

និវេទនកថា

កេរមតិកវប្បធម៌អរូបី របស់ប្រទេសមួយ រាប់បញ្ចូលទាំងគ្រប់ទម្រង់សិល្បៈវប្បធម៌ ប្រពៃណីបុរាណ និងប្រជាប្រិយ ។ កេរដំណែលទាំងអស់នេះ ត្រូវបានបន្តដោយផ្ទាល់តាមភាសា និងកាយវិការ ពីជំនាន់មួយទៅជំនាន់មួយ ហើយឆ្លងកាត់ភាពច្នៃប្រឌិត និងកាលសម័យនៃការបង្កើតថ្មី ។ មតិកវប្បធម៌អរូបី នៃការប្រទេសមួយ រួមមាន ភាសា វោហសាស្ត្រ តន្ត្រី សិល្បៈរូបា ចម្រៀង របៀបស្លៀកពាក់ និងពិធីទំនៀមទម្លាប់ផ្សេងៗ ។

សម្រាប់ពលរដ្ឋខ្មែរ មតិកវប្បធម៌អរូបី គឺជាប្រភពអត្តសញ្ញាណដ៏សំខាន់ ដែលបានចាក់ឫសយ៉ាងជ្រៅក្នុងប្រវត្តិសាស្ត្រជាតិខ្មែរ ។ មតិកជាតិខ្មែរ បានផ្ទេរពីជំនាន់មួយទៅជំនាន់មួយ តាមរយៈកាយវិការ និងពិធីទំនៀមផ្សេងៗ ទស្សនវិទ្យា តម្លៃនៃក្រមសីលធម៌ គុណធម៌ ព្រមទាំងមនោគតិ ដ៏ប្រណីតផ្អែផ្អាតនៃបុព្វបុរស ។

សៀវភៅនេះគឺជាការកត់ត្រាយ៉ាងលម្អិត ក្នុងការស្រាវជ្រាវពី របៀបសំពះ ដែលជាអត្តសញ្ញាណប្រពៃណីខ្មែរ ប្រារព្ធក្នុងការវិកិត ឬ ការគោរពគួរសមគ្នាទៅវិញទៅមក ដែលខេមរេនគ្រប់រូប តែងបដិបត្តិជាបរណីរៀងមក ។ របៀបគោរពសំពះគ្នានេះ អនុលោមទៅតាមវ័យ ឋានៈ និងសង្គមបរិយាកាស ដែលពួកគេរស់នៅ ។ ដោយហេតុផលនេះហើយ របៀបធ្វើការវិកិតដោយសំពះ គឺជាប្រភពព័ត៌មាន ដ៏ពិសេសមួយ ទាក់ទងដល់តម្លៃគុណធម៌ និងចរិយាធម៌ ក្នុងសង្គមខ្មែរ ។

អង្គការយូណេស្កូ កំពុងជួយឧបត្ថម្ភគាំទ្រ រក្សាការពារ និងស្តារឱ្យរស់ឡើងវិញ នូវកេរមតិកវប្បធម៌អរូបីជាតិកម្ពុជា ។ យើងខ្ញុំមានកិត្តិយសក្រៃលែង ចំពោះវិភាគទានព្រះឥន្ទ្រវរ្ម័នដ៏វៃផ្លាឌុក្តមរបស់ព្រះអង្គម្ចាស់ក្សត្រី សម្តេចព្រះរាម នរោត្តម បុត្រាទេវី រដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងវប្បធម៌ និង វិចិត្រសិល្បៈ ។ នៅក្នុងឱកាសនេះដែរ ខ្ញុំសូមថ្លែងនូវក្តីសរសើរដ៏ស្មោះស្ម័គ្រ ព្រមទាំងសូមផ្តល់នូវកម្លាំងចិត្ត ដល់បុគ្គលិកក្រសួងវប្បធម៌និងវិចិត្រសិល្បៈ សមាគមវប្បធម៌ខ្មែរ និងជាពិសេសអ្នកនិពន្ធសៀវភៅនេះ សូមបន្តខិតខំប្រឹងប្រែងក្នុងបំណងជួយរក្សាការពារនូវកេរដំណែលវប្បធម៌ខ្មែរឱ្យបានឆងវង្សចីរកាលតទៅ ។

លោក អេវ៉ែន ក្លេម៉ង់
តំណាងអង្គការយូណេស្កូប្រចាំកម្ពុជា

FOREWORD

The intangible heritage of a country embraces all forms of traditional and popular culture. These creations are transmitted orally or by gesture, and are modified over a period of time through a process of collective recreation. The intangible heritage of a giving country includes, among others, oral traditions, customs, languages, music, dance and rituals.

For Cambodian population, intangible is the vital source of an identity that is deeply rooted in their history. Cambodian have transmitted from generation to generation, through gestures and rituals, philosophy, values, moral code and ways of thinking which are unique to them.

The present book constitutes well-documented research about the *Sampeah*, the traditional Khmer sign of salutation or mutual recognition which is intimately known and practised by every Khmer. The way of saluting varies according to the age or the social scale of the persons involved. For this reason, *Sampeah* is a special source of information regarding the values and codes inherent to Cambodian society.

As UNESCO is supporting Cambodia in preserving and revitalising its national intangible cultural heritage, we are very honoured to have contributed to this important initiative of Her Royal Highness Samdech Preah Ream Norodom Buppha Devi, Minister of Culture and Fine Arts. On this occasion, I would also like to encourage the staff of the Ministry of Culture and Fine Arts and the Khmer Culture Association, the authors of this publication, to continue to devote all necessary efforts to preserve Cambodia cultural heritage.

Etienne Clément,
UNESCO Representative in Cambodia

**ការបង្ហាញពីរបៀប
សំពះខ្មែរ
KHMER SALUTATION**

**និពន្ធនិវេណនដោយ
សំ សំរោង និង ខួន សំរោង**

BY SAM-SAMANG AND SAMATH NGUON

សមាគមវប្បធម៌ខ្មែរ

KHMER CULTURE ASSOCIATION

២២៩/០២

មាតិកា

Contents

	ទំព័រ
	Page
សេចក្តីថ្លែងអំណរគុណ	
Acknowledgements	1
អារម្ភកថា	
Preface.....	2
សំពះ	
Sampeah or Salutation.....	4
អត្ថន័យរបស់សំពះ	
Meanings of Sampeah	5
របៀបសំពះ	
Sampeah Manner	6
ទ្វាតសំពះ	
Sampeah Positions	6
វិធីថ្វាយបង្គំព្រះមហាក្សត្រ	
Royal Salutation.....	13
វិធីថ្វាយបង្គំកាល់	
Thvay Bangkum Koal	13
វិធីថ្វាយបង្គំចំពោះវត្តមាន និង ថ្វាយបង្គំលា	
Thvay Bangkum in the Presence of a King	13
វិធីសំពះក្នុងរាំ	
Sampeah in Dance Context	17
វិធីក្រាបថ្វាយបង្គំក្នុងព្រះពុទ្ធសាសនា	
Krab Thvay Bangkum in Religious Context	23
វិធីក្រាបសំពះក្នុងអាពាហ៍ពិពាហ៍	
Krab Sampeah in Wedding Ceremony.....	31
ឯកសារពិគ្រោះ	
References Cited	34

សេចក្តីថ្លែងអំណរគុណ

ACKNOWLEDGEMENTS

ចូលព្រះបង្គំយើងខ្ញុំសូមថ្លែងអំណរព្រះគុណ ដ៏ជ្រាលជ្រៅ ជាទីបំផុតថ្វាយសម្តេចព្រះរាជបុត្រីព្រះរាម ឧរុក្កម បុត្រាធីតា រដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងវប្បធម៌ និង វិទ្យាសាស្ត្រចំពោះព្រះរាជព្រះបង្គំ ខ្ពង់ខ្ពស់ និងការគាំទ្រព្រមទាំងជំនួយស្មារតីគ្រប់បែបយ៉ាងពីព្រះអង្គ ធ្វើឱ្យសៀវភៅដ៏ប្រណីតនេះបានចាប់បដិសន្ធិ និង កើតបានជា រូបរាងឡើង។ ចំពោះទីប្រឹក្សាជាទីពេរពរ ម ឆ ឧកុល តោឡូ ឡូត្រូឌីន អ្នកគ្រូ ឯម ឆាយ និង អ្នកគ្រូ ហ៊ុយ ណាឡា យើងខ្ញុំសូមថ្លែងអំណរគុណដ៏ជ្រាលជ្រៅ ចំពោះគំនិតស្មារតី ល្អៗ ឱ្យស្ត្រីដៃទេសាឧទ្ទិសការ និង បាន លំអរជាស្ថាពរ ។

We would like to take this opportunity to express our profound thanks to Samdech Preah Ream Princess Norodom Buppha Devi, Minister of Culture and Fine Arts, for her blessing and insight into the creation of this work. We thank our advisors—H.E. Tum Kravel Pich, Mrs. Theay Em, and Mrs. Nala Him—for their valuable input in making this book meaningful and indeed a great one.

The Khmer Culture Association would like to express its heartfelt gratitude toward Mrs. Geraldine Kunstadter and the Albert Kunstadter Family Foundation as well as UNESCO for their generous support for this publication. We thank our handsome and beautiful friends, who were willing to pose for our photographs in this project.

សមាគមវប្បធម៌ខ្មែរសូមថ្លែងអំណរគុណដ៏ ជ្រាលជ្រៅដល់ លោកស្រី ហ្វេរ៉ាន់ស៊ីន យុនស្តាដាធីនី និង អង្គការមូលនិធិគ្រួសារ អាស៊ីប៉ាស៊ីហ្វិក យុនស្តាដាធីនី ព្រមទាំងអង្គការឃ្លូលេស្តូកម្ពុជា ដែលបានជួយឧបត្ថម្ភដល់ការបោះពុម្ពសៀវភៅបង្ហាញពីរបៀប សំពះខ្មែរ នេះ។ ជាមួយគ្នានេះដែរ យើងខ្ញុំសូមថ្លែងអំណរគុណ ចំពោះអ្នកស្រី សំ ឧត្តមុស្សី អ្នកស្រី តាឡូ សុគន្ធាធី កញ្ញា សំ សាវិច កញ្ញា ស៊ីម ណាសិច កញ្ញា អ៊ុន សុសិដ៌នីត កញ្ញា សែម ឆធី កញ្ញា ហ៊ុន ម៉ិច កញ្ញា ហ្វ្រី ម៉ារី កញ្ញា សុដាតិ អនុភាព កញ្ញា សុខ សុខឡើង កញ្ញា ហុន សុភាព លោក ចាន់ ឆេន លោក សំអាត សុខន្ត្រា លោក ចាន់ ធីត្រី និង លោក ឆេន សុភា ដែលបានអនុញ្ញាតឱ្យក្រុមស្រាវ ជ្រាវថតរូបរាងដែលមាននៅលើទំព័រដ៏ប្រណីតនៃសៀវភៅ សំពះខ្មែរ នេះ ។

Finally, we would like to thank H.R.H. Prince Sisowath Panara Sirivuth, H.E. Socheat Ouk, H.E. Michel Tranet, Mr. Fred Frumberg, and Mr. Bun Rith Sun for their constructive criticism, suggestions, and ideas at the early stage of our writing and preparing for the publication.

ជាទីបញ្ចប់ចូលព្រះបង្គំយើងខ្ញុំ សូមថ្លែងអំណរព្រះគុណដ៏ ជ្រាលជ្រៅ ដល់អ្នកអង្គម្ចាស់ ស៊ីសុតត្តិ ឯណារ៉ា សិវត្តម្តី ឧកុល អ៊ុន សុដាតិ ឧកុល មីសែល ត្រេនេន លោក ត្រេនេ ត្រឿមម៉ឺន និង លោក សុខ ម៉ិចត្រី ចំពោះការរិះគន់ ស្តាប់ទៅ និង ណែនាំផ្តល់ជាគំនិតល្អៗដើម្បីធ្វើឱ្យសៀវភៅនេះ រឹតតែមានគុណភាពប្រសើរឡើង ។

ការផ្ដាច់ដៃ

PREFACE

ការពោលដៃជួយយើងប្រព្រឹត្តិការងាររបស់ខ្លួន ។ វាជាការដាច់ដៃដោយស្មោះត្រង់ និងប្រសើររបស់ខ្លួន ។ វាជាការដាច់ដៃដោយស្មោះត្រង់ និងប្រសើររបស់ខ្លួន ។ តាំងពីពេលពីមុនមក ការដាច់ដៃគឺជាប្រពៃណី និងប្រកាន់ខ្ជាប់ក្នុងខ្លួន ។ តាំងពីពេលពីមុនមក ការដាច់ដៃគឺជាប្រពៃណី និងប្រកាន់ខ្ជាប់ក្នុងខ្លួន ។ តាំងពីពេលពីមុនមក ការដាច់ដៃគឺជាប្រពៃណី និងប្រកាន់ខ្ជាប់ក្នុងខ្លួន ។

It is a great challenge to write on a subject such as " *sampeah* " which is intimately known and practiced by every Khmer, as one naturally grows up performing the *sampeah* both consciously and subconsciously everyday in life. Even a young child is taught and shown how to do *sampeah* as an act of respect and humbleness, which is very important in the Khmer etiquette. It is part of the Khmer life and mannerism. A Khmer person performs the *sampeah* when he is given something or a favor as a sign of gratitude. A child does the *sampeah* to his parents before leaving for and after returning from school. People also *sampeah* when meeting another person, particularly one older or higher in rank.

ពេលវេលា និង ការវិវឌ្ឍន៍នៃការអប់រំ និង ការប្រៀបធៀបរវាងវេលានៃ ជាកត្តាដាច់ដៃក្នុងរៀងរាល់ថ្ងៃ ។ វាជាកត្តាដាច់ដៃក្នុងរៀងរាល់ថ្ងៃ ។ វាជាកត្តាដាច់ដៃក្នុងរៀងរាល់ថ្ងៃ ។ វាជាកត្តាដាច់ដៃក្នុងរៀងរាល់ថ្ងៃ ។ វាជាកត្តាដាច់ដៃក្នុងរៀងរាល់ថ្ងៃ ។

Every Khmer person grows up seeing and doing the *sampeah*. Thus, everyone assumes that he knows how to do this reverential act. Indeed, there are variances, in differing degrees, among the people of different classes of society in different localities, social surroundings of the country, and degrees of consciousness of a person about *sampeah* and Khmer customs and traditions.

Educated and modern individuals nowadays prefer hand-shaking over *sampeah*, as one might often notice. Nonetheless, to many Khmers, *sampeah* is preferred to hand-shaking for the reasons that:

ខ្លះយើងគ្រាន់តែចង់ដឹងប៉ុណ្ណោះ ដោយសារតែវាជាការដាច់ដៃដោយស្មោះត្រង់

- រក្សាទុកឱ្យមានប្រពៃណីខ្លួន
- កុំឱ្យមានការប៉ះពាល់ដោយរាងកាយដាច់ដៃ
- ត្រូវសរសេរការប៉ះពាល់ដោយរាងកាយដាច់ដៃ
- ត្រូវសរសេរការប៉ះពាល់ដោយរាងកាយដាច់ដៃ
- ត្រូវសរសេរការប៉ះពាល់ដោយរាងកាយដាច់ដៃ
- ត្រូវសរសេរការប៉ះពាល់ដោយរាងកាយដាច់ដៃ

- Khmer custom, tradition and mannerism ought to be preserved intact.
- Hand-shaking may hygienically contaminate one another through physical contact.
- Traditional Khmer women feel uncomfortable being touched by men, besides their intimate partners.
- In a big crowd, *sampeah* with a sweeping movement saves a great deal of time, such as in a boxing event, an act that is done by the boxers to the audience. Khmer leaders do that all of the times, as they salute the crowd during a public speech or meeting; instead of approaching everyone to *sampeah* or hand-shake them, which would be very time-consuming.

ក្នុងអំឡុងទសវត្សរ៍ឆ្នាំ ១៩៥០ នៅថ្នាក់កុមារវ័យ
 មានជូនជាមុខវិជ្ជាអប់រំចិញ្ចាស់ឱ្យក្តីនៅក្នុងកម្មវិធីសិក្សាដើម្បី
 ឱ្យសិស្សានុសិស្សតូចៗ មម្រាប់មានស្មិរិចមិ ក្នុងជីវភាពរស់នៅ
 ប្រចាំថ្ងៃ ចេះរបៀបសំពះ ចេះគួរសម មានការពោរពប្រកប
 ដោយចរិយសុភាពរាបសារ ។

ចូលព្រះបង្គំយើងខ្ញុំ ចង់ប្រុងស្បូវរករំនេះឡើង ក្នុង
 ពោលបំពេញចង់ផែរក្សាផ្លូវទំនៀមទម្លាប់របស់ខ្មែរ ផ្តល់ព័ត៌មាន
 ពីប្រវត្តិសាស្ត្រ និង សារៈសំខាន់នៃករណីសំពះខ្មែរ ម៉ែង បង្ហាញ
 ជាសំរាប់ប្រើប្រាស់នៃការសំពះរបស់ខ្មែរ នៅពេលជួបគ្នា ពេល
 ថ្វាយបង្គំព្រះ ព្រះសង្ឃ ពេលថ្វាយបង្គំព្រះមហាក្សត្រ ម៉ែង នៅ
 ពេលម៉ឺមអាណាប័តិពាហ៍ ជាពិសេសសម្រាប់កុលបុត្រកុលទីតា
 ខ្មែរជំនាន់ក្រោយ ។

រាជធានីភ្នំពេញ, ថ្ងៃទី ១២ ខែ មករា ឆ្នាំ ២០០២

During our school years in the 1950s,
 courses in mannerism were offered in the
 elementary school curriculum to teach young
 students early enough about their culture,
 respect, and humbleness preparing them to be
 respectful, accepted, and active members of the
 community.

This work is presented here with an intention to
 preserve a Khmer way, as aspect of Khmer culture.
 It can also serve as a guideline and principle on the
 placement and position of the *sampeah* posture—the
 budding lotus shape—and the *prawn*: *krab sampeah*
 when greeting and saluting friends, older persons
 parents, teachers, the Buddha image or Buddhist
 monks, and king.

We hope that this small work will contribute
 and provide information, ideas, principles, and
 guidelines to our readers. The subject in question is
 certainly a familiar one with those who practice it. If
 there are any mistakes or there is information
 lacking however it might be, we would like to
 apologize and do hope that you will fill in any gaps
 left by this work.

Phnom Penh, January 12, 2002
 Sam-Ang Sam
 Sam Ath Ngunn

សំ សំពេច

ចូន សំអាត

សំពះ

SAMPEAH OR SALUTATION

សំពះ ជាទំនៀមទម្លាប់របស់ខ្មែរ ធ្វើឡើងដើម្បី បង្ហាញ ពីការគួរសម និង ការរក្សា គោរពត្រាទៅវិញទៅមក ។ ខ្មែរយើង សំពះឪពុកម្តាយ ព្រះពុទ្ធរូប ព្រះសង្ឃ ចាស់ត្រីទ្វាចារ្យ គ្រូបង្ហាញ ញាតិសន្តាន និង អ្នកដែល មានឋានខ្ពស់ក្នុងជ័រ ខ្លួន ។ នៅពេលទទួលអំណោយអ្វីមួយពីគេ ខ្មែរយើងលើកដៃសំពះ ដើម្បីសំដែងនូវអំណរគុណចំពោះម្ចាស់អំណោយ ។ នៅពេល សូមអភ័យទោសពីកំហុសអ្វីមួយដែលគេបានធ្វើ ខ្មែរយើងត្រូវ លើកដៃសំពះ ។ នៅពេលដើរកាត់ ឬ ជិះកាត់មុខព្រះពុទ្ធរូប (ចំពោះអ្នកដែលមានជំនឿខ្លាំងទៅលើ ព្រះពុទ្ធសាសនា) គេក៏ លើកដៃសំពះដែរ ។

ក្នុងបុព្វ ក្នុងចិត្តខ្មែរ តែងតែសំពះ ឪពុកម្តាយមុនមីង ចេញទៅ និង ព្រួយពីត្រឡប់មកពីសាលារៀនវិញ ។ ម្យ៉ាងទៀត ខ្មែរយើងសំពះត្រាទៅវិញទៅមកនៅពេលជួបគ្នា ។ នៅក្នុងករណី ដែលបុគ្គលណាម្នាក់ត្រូវចាកចេញពីកន្លែងមុនគេ ឬគ្រូលនោះត្រូវ សំពះណាគេគ្រប់វគ្គាមុន មុនមីងចាកចេញទៅ ។ បន្ទាប់មក ទើបអ្នកទៀត សំពះតបទៅវិញ ។ ចំពោះប្រជាជនខ្មែរមួយ ចំនួនដែលរស់នៅមីក្រុង ឬ អ្នករាជការ ធំក្តី ឬ តូចក្តី ដែលនិយមរបៀបស៊ីវិល័យ គេច្រើននិយមចាប់ដៃគ្នាបែបបរស្ថិម ប្រទេស ។ តែអ្នកខ្លះចាប់ដៃហើយតែម្នាក់សំពះទៀតផង ហាក់ដូចជាការចាប់ដៃទាញទៅមិនទាន់គ្រប់គ្រាន់ ។

អ្នកដែលមានអាយុចិញ្ចឹម ឬ ឋានខ្ពស់ស្ថិតិផងត្រូវ សំពះអ្នកដែលមានអាយុច្រើន ឬ ឋានខ្ពស់ស្ថិតិផងជាមុន ។ ១ចំណែកអ្នកដែលមានអាយុច្រើនជាង ឬ ឋានខ្ពស់ស្ថិតិ ជាង មិនសំពះមុនទេ ឬ មិនតម្រូវ ឱ្យសំពះតបទៅអ្នកដែលមានអាយុ ចិញ្ចឹម ឬ ឋានខ្ពស់ស្ថិតិផងជាងទេ ដូច ជា តាមិនសំពះតបទៅទៅ វិញទេ (រវាងតាមិនតែក្នុងកាលៈទេសៈខ្លះ) ។

យើងសូមបញ្ជាក់ថា មិត្តភក្តិជិតស្និទ្ធគេមីនសំពះគ្នានៅ ពេលជួបគ្នា ឬ ពេលបែកគ្នាទេ ។

The bending low of one's head to a person or thing in the form of a bow as a sign of obeisance or as a respectful attitude has survived to the present day. *Sampeah* is a form of greeting and respect, or better yet, mutual salutation or recognition, which is very essential in Khmer society. The Khmers pay respect to parents, Lord Buddha, monks, king and queen, teachers, uncles, aunts, older individuals and persons higher in rank.

Khmer etiquette implicitly requires that a junior in age or rank initiates a *sampeah* as a sign of respect to a senior accompanied at the same time with a slight bow. A person sitting on a chair before a high personage bends his head a little and holds his hands in a budding lotus shape placed somewhere between the face and chest. Or instead of having the hands posed in a budding lotus shape, the fingers may be clasped or the hands held one upon the other. Where a person is receiving something from a senior, he will raise his hands as a *sampeah* to the giver as a polite gesture of thanks before or after receiving it. When one is asking someone's pardon or favor, one usually makes such a *sampeah* too.

The person who is inferior in age or rank in the Khmer social scale initiates such a movement of the hands and the person receiving the salutation immediately reciprocates. This formality is not strictly adhered to by individuals who are on intimate terms. The Khmer salutation may be rendered while sitting, standing, walking or even lying in bed during an illness. In rendering a salutation while standing to a most respected person who is sitting, one, as a decorum of good manners, will stoop or bend down the head at the same time. When taking leave, the departing person will offer a salute in the same manner, followed in turn by a corresponding salute of the other person.

Psychologically, if a person receiving a *sampeah* from a junior is egotistically conscious of his superiority, he will return the *sampeah* with hands raised to a position not higher than the chest. If, by virtue of his great age or rank, he is not obliged to make a *sampeah* in return, he may merely raise his right hand side-wise and with a nod, or nod only, as favorable recognition or approval. In most cases a superior person seldom performs a *sampeah* first when meeting or greeting a person of inferiority.

អត្ថន័យរបស់សំពះ

មន្ត្រី សំពះ ឬក្រាបសំពះគ្នាទៅរកអ្នកដែលចូរ ពោរពា
(វេទានុក្រមខ្មែរសម្តេច ជួន ណាត ១៩៦៧ ទំព័រ ៥២៩) ។

ស្រាមមន្ត្រីកាល ឬ **ស្រាមមន្ត្រីយមន្ត្រី** ចូលថ្វាយបង្គំ
ហើយអង្គុយគាល់ (ទំព័រ ៥២៩) ។

ស្រាមមន្ត្រីទូល ចូលក្រាបថ្វាយបង្គំទូលថ្នាល់មាត់ ឬ ក្រាប
ទូលដោយលិខិត (ទំព័រ ៥២៩-៥៣០) ។

ថ្វាយមន្ត្រី ឬស្រាមមន្ត្រី សំពះ ឬ ក្រាបសំពះដោយការ
ពោរពា (ទំព័រ ៥៣០) ។

មួចស្រួច បង់ - បង់ស្រង់ - សំបូងសម្រុង ពោលពាក្យប្រកាស
(ទំព័រ ៥៥៦) ។

ម្រូលម្រូ លើកកម្បង់អញ្ជូនសំពះ (ទំព័រ ៦៤៧) ។

អញ្ជូនសិ ក្រពុំប្រាមដៃ - ការផ្តុំប្រាមទាំង១០ពោរពា
(ទំព័រ ១៥៨៥) ។

ម្រូលម្រូអញ្ជូនសិ លើកកម្បង់អញ្ជូនសិប្រណម្យ (ទំព័រ ១៥៨៥) ។

សំពះ លើកដៃ ទាំងពីរផ្តុំប្រាមទាំង១០ ឆ្ពោះត្រង់ទៅរកបុគ្គល
ទៅរកទី ឬ វត្ថុដែលចូរពោរពា (ទំព័រ ១៤២៤) ។

សំពះកា ក្រាបសំពះតាមបែបបទក្នុងវេលាដែលខ្លួន រៀប
អាពាហ៍ពិពាហ៍ ។

សំពះគ្រូ សំពះពោរពាចំពោះគ្រូ ឬ ចំពោះគុណគ្រូដែល បាន
បង្រៀនមន្ត្រីការ ឬ សិល្ប៍សាស្ត្រផ្សេងៗ ។

សំពះចារ **មន្ត្រីយមន្ត្រីកា** ក្រាបថ្វាយបង្គំ តាមបែបបទ
ចំពោះព្រះករុណាជាអង្គម្ចាស់ជីវិត ទទួលសំខាន់ៗសិក្សា
ព្រះមេត្តាប្រោសព្រះរាជទាននៃឯកសារ ។

សំពះទេសា សំពះព្រះរាជិត្យទទួលពេល មានប្ញក្សដែល
ហោរបានកំណត់ឱ្យក្នុងពិធីអាពាហ៍ពិពាហ៍ ។

សំពះលា សំពះ ពោលពាក្យ លាគ្នា ។

សំពះសូរ សំពះបុគ្គលណាដែលចូរពោរពាបញ្ចេញចាស្សសុខ
ទុក្ខជង ។

សំពះសុំអតីយទេសា សំពះអប្បសុំឱ្យតេរត់ទោសឱ្យ ។

សំពះស្តេចកា សំពះចំពោះបុគ្គលណាដែលសន្មត់ថាសិក្សាសិល្ប៍សិ
ឱ្យជួយ (ទំព័រ ១៤២៤) ។

Normally a senior will return the *sampeah* of a child with a nod or other appropriate gestures only, as a sign of approval or goodwill. Of course, there is an exception, if the child is a prince or an honorable member of a high dignitary's family.

When sitting, standing or passing before a high personage, or elder, one should assume the attitude of meekness by stooping or bending down one's head or body so that it is not level to or above the head of the personage. If the personage is sitting on a chair, one should stoop low when passing. This attitude applies equally to a personage who is walking.

MEANINGS OF SAMPEAH

Bangkum Saluting or bending down and saluting a respectable person.

Krab bangkun koal
or Krab thvay bangkun Entering to salute while sitting.

Krab bangkun toul Entering to salute verbally or by letter.

Thvay bangkun Saluting or bending down and saluting with respect.

Buong suong Praying by declamation.

Pranam Raising the budding lotus hands to salute.

Anchali Putting the ten fingers together to salute.

Pranam anchali Raising the budding lotus hands to salute.

Sampeah Raising both hands with the ten fingers together pointing upward, palm to palm, to salute a respectable person or object; gesture of respect.

Sampeah kar Bending down and saluting in a wedding ceremony.

Sampeah krou Saluting, with respect, teachers or teacher's gratitude for having taught magical arts or artistry.

Sampech ngear
or Thvay bangkun ngear Bending down and saluting the king for bestowing a title or position.

Sampeach pelea Saluting the sun to receive the blessing moment as told by astrologer in the wedding ceremony.

Sampeah lea Saluting to say goodbye.

Sampeah suor Saluting respectable person with words of greeting.

Sampeah saum toh Saluting to beg for forgiveness.

Sampeah neak ta Saluting the guardian spirit effigy asking for help.

របៀបសំពះ

SAMPEAH MANNER

ខ្មែរយើងសំពះដោយលើកដៃទាំងពីរផ្គុំគ្នា ជារាងផ្កាឈូក ក្រពុំដាក់នៅពីមុខគ្រង់ទៅលើ ហើយផ្ទៀងផ្ទាត់ដៃទៅ មុខបន្តិច កម្ពស់នោះដើមទ្រូង និង មុខដោយដាក់ដើមដៃទាំងពីរនៅជាប់ និងដងខ្លួន កែងដៃមិនចេញច្រងាង ។ ការសំពះរបស់ខ្មែរមនោ ភាពខុសគ្នាបន្តិចបន្តួចទៅតាមទីកន្លែង កម្រិត សតិសម្បជញ្ញៈ និង ស្មារតី ព្រមទាំងចំណេះដឹង និង ការយល់របស់បុគ្គលម្នាក់ៗ អំពីសំពះ ។

The Khmer sign of salutation or mutual recognition is to raise both hands, join palm to palm, lightly touching the body somewhere between the face and chest. The higher the hands are raised, the greater is the respect and courtesy conveyed.

The raising of the hands to *sampeah*, and the lowering of the hands to a normal position after the *sampeah* are never done with a swift movement but rather in a graceful manner in a slow motion. The upper parts of the arms remain close to the sides of the body, without the elbow extended. The hands, joined palm to palm, are both held far out from the body in an erect position, but bent slightly inward.

It should be noted that the placing of one's hands in a budding lotus position or *sampeah* is never higher than the forehead. In the ordinary way of life, a *sampeah* in such a manner is done mostly by a prisoner, who is asking for shelter or relief, or a beggar asking for alms.

ខ្នាតសំពះ

កម្ពស់ ឬកម្រិតកន្លែងពោលគឺខ្នាតដាក់ដៃប្រណម្យជាញឹក ដំខាន់នៅក្នុងសំពះខ្មែរក៏មានមួយថា កាលណាដៃដាក់កាន់តែ ខ្ពស់ឯកម្រិត និង ចំហៀងការធ្វើការវិច្ឆ័យពោល ក៏កាន់តែខ្ពស់ និង ចំទៅតាមនោះដែរ ។

SAMPEAH POSITIONS

- ១- កម្ពស់ដើមទ្រូង វ័យ ឬ ឋានៈស្មើ ឬ ប្រហាក់ ប្រហែលគ្នា មិត្តភក្តិ
 - ២- កម្ពស់មាត់ វ័យចាស់ជាង ឋានៈធំជាងឬ ចៅហ្វាយនាយ
 - ៣- កម្ពស់ចុងច្រមុះ ឪពុកម្តាយ ជីដូនជីតា គ្រូពាក្យ
 - ៤- កម្ពស់ចិញ្ចឹម ព្រះមហាក្សត្រ ព្រះសង្ឃ ឬ វត្ត សក្តិសិទ្ធិ សក្ការៈ
 - ៥. កម្ពស់ចិញ្ចឹមច្បឹងលឿង ទេវតា ព្រះពុទ្ធ ព្រះច្រៀម ឬ បួង សូមសំបូងសម្រុង
- > មនុស្សមានអាយុស្មើគ្នា ឬបុណ្យសក្តិស្មើគ្នាគប្បីលើកដៃសំពះ គ្នាទៅវិញទៅមក ដោយដាក់ដៃត្រឹមដើមទ្រូង ។
 - > អ្នកដែលមានឋានៈតូច សំពះអ្នកដែលមានឋានៈធំ ឬ ចៅហ្វាយនាយ គប្បីលើកដៃប្រណម្យ ហើយ ដាក់ប្រាមដៃ នៅត្រឹមមាត់ ។
 - > កូនសំពះឪពុកម្តាយ ចៅសំពះតាយាយ សិស្សសំពះគ្រូ គប្បី លើកដៃឡើង ហើយ ដាក់ប្រាមដៃនៅត្រឹមច្រមុះ ។
 - > រាស្ត្រសាមញ្ញ ថ្វាយបង្គំ ព្រះមហាក្សត្រ ព្រះសង្ឃ ឬ វត្តសក្តិសិទ្ធិសក្ការៈ គប្បីលើកដៃប្រណម្យ ហើយដាក់ចុង ប្រាមដៃ នៅគ្រង់ប្រចុំចិញ្ចឹម ។

- 1. Chest level
 - 2. Mouth level
 - 3. Nose level
 - 4. Eyebrow level
 - 5. Above the eyebrow level
- > People of the equal age or rank ought to *sampeah* each other by placing the budding lotus hands at the chest level.
 - > A younger person or lower in rank ought to *sampeah* an older person or higher in rank by placing the budding lotus hands at the mouth level.
 - > Children and grandchildren or students *sampeah* their parents and grandparents or teachers by placing the budding lotus hands at the nose level.
 - > The commoners ថ្វាយបង្គំ *thvay bangkum* (*sampeah*) a king, a monk, or a sacred object by placing the budding lotus hands at the eyebrow level.
 - > Prayers to the Lord Buddha or Gods ought to assume the *sampeah* posture by placing the budding lotus hands above the eyebrow level.

➢ អ្នកដែលសំពះបង់ស្រង់ ឬ វិញ្ញាបនបត្រចំពោះព្រះពុទ្ធ ទេវតា ព្រះឥន្ទ្រ ព្រះព្រហ្ម តប្បីលើកដៃប្រណេម្យកម្ពស់តិចតួចម ឡើងទៅ ។

សំពះអាចធ្វើឡើងនៅពេលឈរ អង្គុយ ឬ ដេកនៅលើ ក្រែ (ចំពោះមនុស្សឈឺ) ។ ធម្មតាគេសំពះដោយឱនក្បាលចុះ បន្តិចផង ។ ការលើកដៃសំពះត្រូវធ្វើឡើងដោយយឺតៗទំនប់ទំនប់ រហ័សពេកទេ ឬ ប្រញាប់ឡើយ ។ នៅក្នុងស្ថានភាពធម្មតាគេមិន សំពះដោយដាក់ដៃខ្ពស់ហួសថ្ពាលទេ លើកលែងតែអ្នកទោស ឬ អ្នកសុំទានដែលអាចធ្វើដូច្នោះដើម្បីសំដែងនូវវិហារអរគុណដ៏ ជ្រាលជ្រៅចំពោះអ្នកដែលសន្តោស ឬ លើកលែងទោសឱ្យតែ និង ម្ចាស់អំណោយពោល គឺគុណដ៏ធំធេងលើសលប់ ។

៥- កម្ពស់ចិញ្ចើមឡើងលើ : នេវតាព្រះឥន្ទ្រ ព្រះព្រហ្ម ឬ បូងស្នង ។
សំបូងសម្រួង (FOREHEAD LEVEL)

៤- កម្ពស់ចិញ្ចើម : ព្រះមហាក្សត្រ ព្រះសង្ឃ ឬ ។
វត្តសក្តិសិទ្ធិ សក្ការៈ (EYEBROW LEVEL)

៣- កម្ពស់ចុងត្រមុះ : មាតាបិតា ជីដូនជីតា ។
ឬ ទ្រព្យអាចារ្យ (NOSE LEVEL)

២- កម្ពស់មាត់ : វ័យចាស់ជាង ឋានៈធំជាង
ឬ ចៅហ្វាយនាយ (MOUTH LEVEL)

១- កម្ពស់ដើមទ្រូង : វ័យ ឋានៈស្មើគ្នា ឬ
មិត្តភក្តិ (CHEST LEVEL)

១. វែសំពះ ជា រាង ផ្កា ឈូក ក្រព័ន្ធ

1. Sampeah Posture in Budding Lotus Shape

២. សំពះ រវាងបុរស និង ស្ត្រី ដៃនៅឆ្នើត្នា (ដៃត្រឹមដើមទ្រូង)

2. *Sampeah between a Man and a Woman (Hands at Chest Level)*

៣. សំពះ រវាងក្មេង និង មនុស្សចាស់ ឬ ទៅហ្វាយតាយ (ក្មេងដៃត្រឹមមាត់ ចាស់ដៃត្រឹមដើមទ្រូង)

3. Sampeah between a Young Person and an Elder or Person of Higher Rank

(Younger at Mouth Level, Elder at Chest Level)

៤. សំពះមាតាបិតា ឪពុកមីតា ឬ គ្រូបាណាចារ្យ (ក្មេងដៃត្រឹមចុងច្រមុះ ចាស់ដៃត្រឹមដើមទ្រូង)
4. *Sampeah to Parents, Grandparents or Elder Masters*
(*Younger at Nose Level, Elder at Chest Level*)

វិធីថ្វាយបង្គំព្រះមហាក្សត្រ

ROYAL SALUTATION

- ក្រាប មានន័យថា : ឱទ្ធក្បាលរាបដល់ទឹកបឋមផុត (ជួន ណាត ១៩៦៧ ទំព័រ ៨៤) ។
- ថ្វាយបង្គំ មានន័យថា : សំពះ តាមសញ្ញាបង្គំលេចក្តី គោរព (ជួន ណាត ១៩៦៧ ទំព័រ ៥២៩ - ៥៣០) ។
- ក្រាបថ្វាយបង្គំ មានន័យថា : ក្រាបសំពះដោយ គោរពជាទីបំផុត ។

Traditionally, when the country folks or the commoners meet someone whom they consider a great personage, such as King or Queen, a prince or princess, or a dignitary, who commands the highest respect, they will instinctively sit down on their heels or haunches, with the hands raised in a budding lotus shape, as a sign of great respect. Not until the high personage has passed or departed will they resume to a normal position.

វិធីថ្វាយបង្គំគោរព

“ថ្វាយបង្គំគោរព” មានន័យថា : អង្គុយក្នុងតំណាងស្តេច ហើយសំពះដោយគោរព (ជួន ណាត ១៩៦៧ ទំព័រ ១៣៣) នៅពេលសំពះមហាក្សត្រ ឬស្ថាប័នព្រះឱង្ការព្រះមហាក្សត្រដែលប្រព្រឹត្ត ទៅក្នុងរយៈពេលយូរ ។ វិធីយកថ្វាយបង្គំគោរពគឺកអង្គុយ បត់ដៃឯ ដៃឯបត់ទៅខាងស្តាំ ហើយលើកដៃសំពះដោយគោរព (ស្រឡាវិទ្យា) ឬខ្លែងដៃទៅសព្វថ្ងៃនេះគេនិយម អង្គុយនៅលើកៅស៊ូ ហើយលើកដៃសំពះដោយគោរពទៅវិញ ។

If a person crouches on the floor before a great personage, such as the King or Queen, in the Khmer traditional fashion with the appropriate posture, that is sideways with the legs folded backward and inward (to the right side), she must recline slightly sideways with the hands in a budding lotus shape resting on the floor as a support.

- “ក្រាប *Krab*” means “lowering the head to the lowest position possible; bending down; ducking; prostrating” (Chhun 1967:84).
- “ទូលក្សិ *Thay bangkun*” means “saluting with respect” (Chhun 1967:529-530).
- “ក្រាបថ្វាយបង្គំ *Krab thay bangkun*” means “bending down to salute (while sitting) with great respect.”

វិធីថ្វាយបង្គំបំពោះចក្ខុមាស និងថ្វាយបង្គំលា

ថ្វាយបង្គំគោរពវត្តមាន និងថ្វាយបង្គំលា ជាពិសេសបំផុត និង ការវិភិក្ខុពេកវិធីខ្ពស់ខ្ពស់ ធ្វើនៅពេលថ្វាយបង្គំចូល និង ថ្វាយបង្គំ លា តំបន់ព្រះឱង្ការព្រះមហាក្សត្រក្នុងរយៈពេលខ្លី ។ ជាមុនទៅសព្វ ថ្ងៃនេះយើងសង្កេតឃើញថា ការប្រកបថ្វាយបង្គំគោរពវត្តមាន និង ថ្វាយបង្គំលាត្រូវបានបោះបង្គោល ហើយនិយមអង្គុយលើកៅស៊ូ ឬ កម្រាល ចង្កូងម្ខាងទៀតបញ្ជូរ ហើយសំពះដោយគោរព ដោយលើកដៃក្រណាត់ម្ខាងម្ខាងទៀតដៃទៅត្រឹមតិចត្រឹមត្រូវចង្កូង ខ្លួនទៅមុខបង្គំ និង ឱទ្ធក្បាលទុះបង្គំ ។ យើងគួរ ចេញការស្នើសុំ ផងដែរថា នៅពេលថ្វាយបង្គំគោរពវត្តមាន ឬ លា គួរតែប្រកបដោយ ភ្លឺរុងរឿង មើលព្រះភ័ក្ត្រសំពះអង្គុយ (ស្រឡាវិទ្យា) ។

THVAY BANGKUM KOAL

“ទូលក្សិកាល់ *Thay bangkun koal*” means “sitting in the royal abode while saluting with great respect,” during a royal audience or while listening to a royal speech in a long period of time (Chhun 1967:133). The manner of *thay bangkun koal* is crouching (bending both legs to the right) while raising the budding lotus hands to salute with respect. However nowadays, people prefer sitting on a chair and assume the act of *sampeah* instead.

THVAY BANGKUM IN THE PRESENCE OF A KING

Thay bangkun or salutation in the presence of a king is a reverential act with great respect for a king. This act of *thay bangkun* is done when meeting and leaving the king in a rather short period of time. The manner in which the act of *thay bangkun* is done is kneeling with one knee on the floor (ground or carpet) while the other is straight up. The hands in the budding lotus shape are assumed with the tip of the fingers at the eyebrow level, the body slightly scoops forward and the head slightly bends down.

៥. ថ្វាយបង្គំគាល់ព្រះមហាក្សត្រ (ដៃត្រឹមប្រជុំមិញ្ជើម)
5. *Thvay Bangkum Koal before a King (Hands at Eyebrow Level)*

៦. ថ្វាយបង្គំចំពោះវត្តមាន និងថ្វាយបង្គំណាព្រះមហាក្សត្រ (ដៃត្រឹមប្រជុំទីលើម)

6. *Thvay Bangkum before a King (Hands at Eyebrow Level)*

៧. ក្រាបថ្វាយបង្គំចំពោះវត្តមាន និងក្រាបថ្វាយបង្គំលាព្រះមហាក្សត្រ (ដៃត្រឹមប្រជុំមិញ្ចើម)
7. Thvay Bangkok before a King (Hands at Eyebrow Level)

វិធីសំពះក្នុងខេរ

SAMPEAH IN DANCE CONTEXT

ការគោរពជាលក្ខណៈ និង ជាសារៈសំខាន់មួយនៅក្នុងជីវិតប្រពៃណី និង សង្គមខ្មែរ ។ លក្ខណៈ និង សារៈសំខាន់នេះ ខ្មែរយើងបានថែរក្សាតាំងពីយូរលង់ណាស់មកហើយរហូតដល់សព្វថ្ងៃនេះ ហើយមិនត្រឹមតែប្រតិបត្តិ និង អនុវត្តទៅក្នុងជីវិត ធម្មតារាល់ថ្ងៃប៉ុណ្ណោះទេ ថែមទាំងបញ្ចូលទៅក្នុងសិល្បៈប្រពៃណីផ្សេងៗដូចជាជំនួញបុរាណជាដើមទៀតផង ។ សំពះនៅក្នុងរចនាសម្ព័ន្ធសិល្បៈប្រពៃណីនៃធម្មតា ពោលគឺមានលក្ខណៈតែត្រូវអឱ្យមានសោភ័ណភាពជាសិល្បៈ ។ លក្ខណៈពិសេសនៃលទ្ធផលគឺស្ថិតនៅគ្រង់ម្រាមដៃដែលបត់រើន ជាការផ្តាសាយរីក (មិនត្រូវ) (រូបទី៨) ។

ម្យ៉ាងទៀតគ្រឹះកម្ពស់ និង អត្ថន័យរបស់សំពះនៅក្នុងរចនាសម្ព័ន្ធ មានបីសណ្ឋានគឺ :

- ១-សំពះដោយដាក់ដៃរាងផ្កាឈូករីកនៅលើដើមទ្រូងគឺសំពះទៅអ្នកធំ ដូចជាព្រះមហាក្សត្រ (រូបទី៩) ។
- ២-សំពះដោយដាក់ដៃរាងផ្កាឈូករីកនៅលើថ្ពាល់គឺសំពះទៅព្រះអាទិទេព ព្រាហ្មណ៍ ឬ វិក្កសក្តិសិទ្ធិ (រូបទី១០) ។
- ៣-សំពះដោយដាក់ដៃរាងផ្កាឈូករីកត្រឡប់មកនៅលើដើមទ្រូងវិញ គឺសំពះទៅទស្សនិកជន និង មនុស្ស សាមញ្ញធម្មតា (រូបទី១១ ខាងលើ) ។

✦ យើងសូមបញ្ជាក់ថា ការសំពះទាំងបីនៅក្នុងរចនាសម្ព័ន្ធត្រូវធ្វើឡើងជាបន្តបន្ទាប់គ្នាតាមលេខរៀងដូច ដែលមានបង្ហាញដូចខាងលើនេះ ។ (មើលបន្ថែម Khmer Court Dance: A Comprehensive Study of Movements, Gestures, and Postures as Applied Techniques ដោយ សំ ចន្ទ្រមូលី (១៩៨៧)) ។

ពីរបាយថ្នាក់សំពះ អាចសង្កេតឃើញមានជារឿយៗ ក្នុងរចនាសម្ព័ន្ធបុរាណខ្មែរ នៅពេល :

- វិញកុណាត្រូវ ក្នុងបន្ទប់ស្នេហ៍កាត់ មុននឹងចេញសំដែងមុននឹងពាក់មួង ឬ មុខ
- មុននឹងចេញសំដែងក្នុងអារាម

One cannot stress enough the importance of showing respect and gratitude in Khmer life. This concept is inherently practiced and incorporated into Khmer dance. In the dance context, the *sampeah* posture, in its idealized form, may be often seen on stage in the រចនាសម្ព័ន្ធបុរាណខ្មែរ Khmer court dance and ល្បែងក្បាច់បុរាណខ្មែរ dance drama performances. Here, one is able to observe the artistic movements of the hands of a dancer, who, before performing the *sampeah*, will place her hands, joined palm to palm, with the fingertips drawn slightly from each other.

Khmer court dancers use the *sampeah* posture in stylized manner. It is executed by joining both palms together with the fingers arched backward into dramatic curvatures as the Khmer dance is characterized. This reverential salutation or *sampeah* is also known as អង្គរិ អង្គរិ (*anjali*) or ប្រាណ្យ ប្រាណ្យ (*pranam*). This gesture occurs frequently and is seen an average of one to two times in each dance piece. For example, in រំលឹក រំលឹក (*Robaim Apsara* (*Apsara* Dance) រំលឹក រំលឹក (*Robaim Phlelt* (*Fan* Dance) and រំលឹក រំលឹក រំលឹក (*Robaim Tep Monorum* (*Happiness of the Gods and Goddesses* Dance) when dancers enter in procession and encircle the dance floor, upon arriving at their place, they take their kneeling posture. Synchronizing with music, at the end of the piece, both palms are joined together and brought up to the forehead and back to the chest level. Religiously originated, the *sampeah* is highly ritualized in three gradual and orderly steps embodying three important principles and meanings.

1. *Sampeah* on the chest is to a high personage such as a king.
2. *Sampeah* at the forehead is to the divinity, teacher or sacred object.
3. *Sampeah* back at the chest is the salute to the audience or a person of an equal status.

The act of preservation has always been strongly maintained by Khmer artists both in Cambodia and abroad. It can be observed auspiciously and intimately before each performance on stage, in the dressing room, and backstage. In the dressing room, before the masks and headdresses are put on, an act of *sampeah* is expected in honoring the

- រក្សាយលេខចេញជូនពិធាន
- ពេលក្នុងរង្វង់សាមុករ (រង្វង់វិញ្ញាណមហាថ្មី)

នៅក្នុងរង្វង់ដូចជា រង្វង់អារ្យករ រង្វង់ចេតមនោរម្យ និង រង្វង់ផ្លូវពេលវេលាដ៏ល្អបំផុតនៃវិញ្ញាណសីលធម៌ខ្មែរដ៏ដ៏ល្អ ម្តងនៅពេលដែលអ្នកកំពុងជំនុំជំរុំនៅកណ្តាលឆាក និង ម្តងទៀត នៅចុងបញ្ចប់នៃរង្វង់ គឺនៅពេលដែលអ្នកកំពុងស្រៀបភ្លាជាតូមុននឹងចេញពីឆាក ។

teachers and for the teacher's spirit of the dancers' particular roles to be with them throughout the performance. The Khmers believe that spirits reside in the masks and headdresses, and thus protect and bless the dancers and their apprenticeship. We also believe that our teacher's spirits reside on our head. Thus, we are insulted when someone touches our head. When the *small sampho* (small double-headed barrel drum) player strikes the first beat for the invocation of the spirit to the music *angm Sathukar*,¹ everyone, with hands joined together and placed above the head, *sampeah* or salute. Before the entrance into and the exit out of the dance floor, dancers *sampeah* in a brief moment for bliss and gratitude to the teachers.

¹ Sathukar is a spiritual piece normally performed for the invocation of the spirit of deceased teachers.

៨. ម៉ែសំពះក្នុងរាំរាងត្រីឈូករីក

8. Sampeah Dance Posture with Lotus Blossom Shape

៩. អញ្ជីប្រណម្យសើដើមទ្រូងក្នុងរាំ (ដៃត្រឹមដើមទ្រូង)
9. Sampeah Dance Posture (Hands at Chest Level)

១០. អញ្ជីប្រណាម្យលើសិរិសាក្ករពាំ (មៃត្រឹមទ្វាស)
10. Sampeah Dance Posture (Hands at Forehead Level)

១១. អញ្ជីប្រណាម្យតួអញ្ជី
11. *Sampeah Dance Posture*

វិធីក្រាបថ្វាយបង្គំក្នុង ព្រះពុទ្ធសាសនា

KRAB THVAY BANGKUM IN RELIGIOUS CONTEXT

យើងហៅក្រាបថ្វាយបង្គំថា "បញ្ចប្រណម្យ" ឬ "បញ្ចអង្គប្រណម្យ" សំដៅទៅលើការពោរពាស់ព័ន្ធដោយប្រាំចំណែកនៃអង្គប្រណម មានថ្ពាល១ ដៃ២ និង ជង្គង់២។ ដំបូងរបស់ក្រាបថ្វាយបង្គំរួមបញ្ចូលទាំងសិរិយាបត់លុតជង្គង់សំពះ និង ថ្វាយបង្គំព្រះផងដែរ (រូបទី១២) ។ ក្រាបថ្វាយបង្គំ មានន័យថាអង្គុយបត់ជើង (ជើងបត់ទៅខាងស្តាំ) ដៃលើកឡើង សំពះប្រកបដោយដងខ្លួនក្រាបចុះ កែងដៃទាំងពីរដាក់ចុះ ផ្ទាល់ទៅនឹងក្របប្រកាស (រូបទី១៣) ។ ដំបូងដើមរបស់ក្រាបថ្វាយបង្គំ គឺសំដៅទៅលើការពោរពាស់ជ័រជ្រាលជ្រៅ និង ឧត្តុង្គឧត្តមចំពោះព្រះគន្ធាត្រ ពោលគឺ ព្រះពុទ្ធ ព្រះធម៌ និងព្រះសង្ឃ ។ ដូច្នេះហើយបានជាយើងតែងតែថ្វាយបង្គំបីដងជាប់ៗគ្នា ។ ការក្រាបថ្វាយបង្គំបីដងនេះ គឺលើកទី១ និង ទី២ គេក្រាបតែឱនក្បាល និង ដងខ្លួនចុះបង្គំដល់លើកទី៣ទើបគេឱនក្បាលដល់ក្រោមបង្គំនិងដៃទាំងពីរ (រូបទី១៤ ១៥ ១៦ ១៧) ។

We refer to *krab thvay bangkum* also as *បញ្ចប្រណម្យ* *pancha pranamm* or *បញ្ចអង្គប្រណម្យ* *pancha ang pranamm* meaning "a revered salutation with the five members of the body organs, i.e., the forehead, the two palms of the hands, and the two knees touching the floor." Originally, the *krab* was meant as a sign of profound worship to the Triple Gems of Buddhism, i.e., the Buddha, his Law, and his Brotherhood of Monks. Consequently, the *krab* is executed three times in repetition. In the kneeling position, a woman rests her haunches on her soles instead of resting them on the heels as a man does.

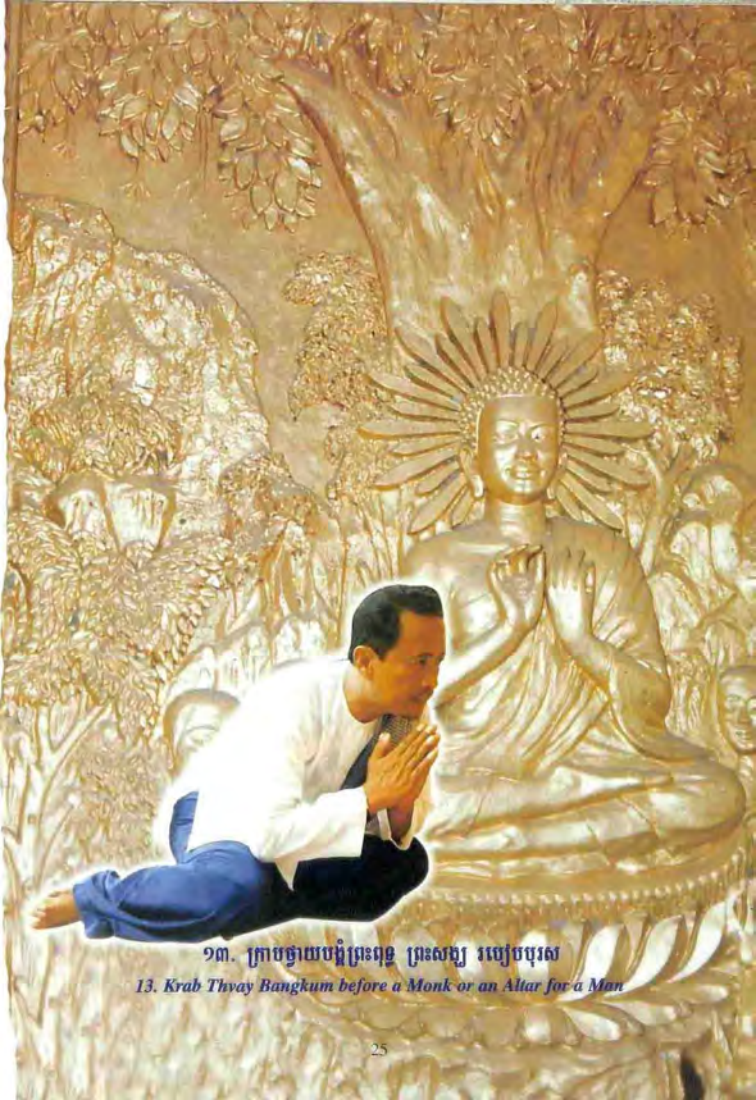
While passing a Buddhist temple, a devout person will make a *sampeah* before it as an act of reverence. During a Buddhist sermon, or while monks recite ritual texts from the Buddhist Holy Scriptures, one will notice that both the monks and the lay members assume a solemn attitude of meekness and obeisance to the sacredness of the ceremony with hands raised all the time in a budding lotus shape.

នៅតាមទីវត្តអារាម ឬផ្ទះក្នុងឱកាសដែលព្រះសង្ឃសម្តែងព្រះធម្មទេសនា ឬ សូត្រមន្ត ពុទ្ធបិរិស័ទច្រើនលើកដៃសំពះ ឬ ប្រណម្យតាំងពីដើមដល់ចប់ ។ ព្រះសង្ឃនៅក្នុង ព្រះពុទ្ធសាសនា (យោងទៅលើកុលាធម៌) មិនតម្រូវឱ្យព្រះសង្ឃ សំពះតបទៅនឹងឧបាសក ឧបាសិកាវិញឡើយ ទោះបីមាន អាណាចក្រជាង ឬ ឋានខ្ពស់ក្តី ឬស្ម័គ្រចិត្តចំពោះដំណើរ ។ ព្រះសង្ឃត្រឹមតែ តបវិញដោយវាចាថា "ចម្រើនរ" ឬ យកព្រះហស្តមកប៉ះនឹង ឧបាសក ឬ ដោយប្រើទឹកមុខតបទៅវិញតែ ប៉ុណ្ណោះ ។

Buddhist monks by virtue of their saffron robes, will not return the obeisance of *sampeah* to a layman however old or great in rank, not even to the king. This is not, in Khmer etiquette, a presumption on the part of the monks. The appropriate way for a monk to respond in such a situation is by a gesture of acknowledgement either by speech or a facial expression of good will. At least he should assume a serene face as befitting a monk.

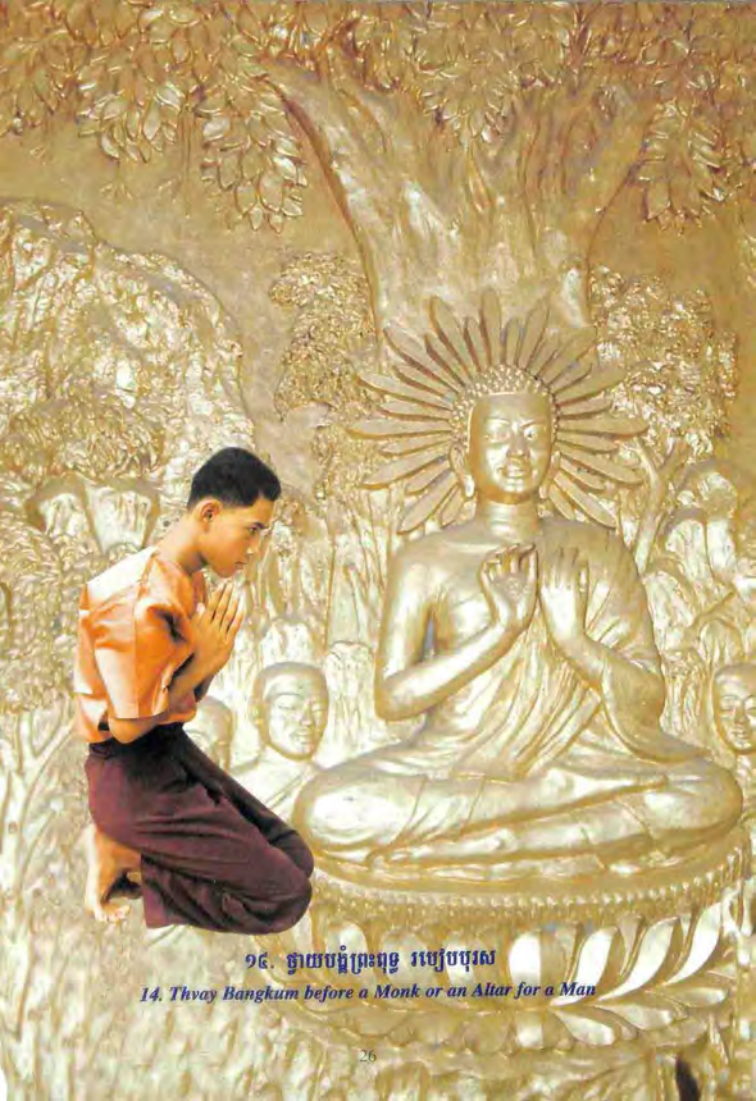

១២. ថ្វាយបង្គំព្រះពុទ្ធ ព្រះសង្ឃ រឬ ប្រៀបបុរស
12. Thay Bangkum before a Monk or an Altar for a Man

១៣. ក្រាបថ្វាយបង្គំព្រះពុទ្ធ ព្រះសង្ឃ រឬចៀបបុរស

13. Krab Thvay Bangkum before a Monk or an Altar for a Man

១៤. ថ្វាយបង្គំព្រះពុទ្ធ របៀបបុរស

14. Thvay Bangkum before a Monk or an Altar for a Man

១៥. ក្រាបថ្វាយបង្គំប្រះពុទ្ធ របស់បុរស

15. *Krab Thvay Bangkum before a Monk or an Altar for a Man*

១៦. ថ្វាយបង្គំព្រះពុទ្ធ ព្រះសម្ម របៀបស្ត្រី

16. Thvay Bangkum before a Monk or an Altar for a Woman

១៧. ក្រាបថ្វាយបង្គំព្រះពុទ្ធ ព្រះសម្ម របៀបស្ត្រី
17. Krab Thvay Bangkum before a Monk or an Altar for a Woman

១៨. ម្ចាស់បង្គំព្រះ ឬ បូជាសូម វត្តសក្តិសិទ្ធិសក្ការៈ
18. Thvay Bangkum before a Monk or an Altar for a Woman

វិធីស្រាមសំពះភ្លេងអាពាហ៍ពិពាហ៍

KRAB SAMPEAH IN WEDDING

វិធីអាពាហ៍ពិពាហ៍ ជាមន្ត្រីមុខម្ចាស់ប្រពៃណីបុរាណមួយ
ដែលខ្មែរយើងបានរកឃើញនៅក្នុងសៀវភៅខ្មែរ ។ វិធី នេះមាន
សភាពរីករាយ អធិកអធមយល់ស្រេចជាវិធីមង្គល ផ្តល់សិរស្សស្តី
ដល់ចូលរួមរីករាយដែលមើល មើលរៀប។ វិធីអាពាហ៍ពិពាហ៍
វិធីអាពាហ៍ពិពាហ៍ជាវិធីដ៏សំខាន់មួយ ។
ដែលមេត្តាភ័យប្រុងប្រយ័ត្នខ្លាំងក្លា ។

គា ខាងមួយបុរាណខ្មែរយើងរៀបចំប្រពៃណី
ក្នុងរយៈពេលប្រាំពីរថ្ងៃ ប្រាំពីរថ្ងៃ ។ យោង
នឹង ធម្មតា និង ធម្មតាប្រពៃណីខ្មែរយើងមានស្រាប់តែ
អាពាហ៍ពិពាហ៍បានប្រព្រឹត្តទៅដោយមានស្រាប់តែ
ឥឡូវនេះ នៅសល់តែមួយយប់ មួយថ្ងៃប៉ុណ្ណោះ ។

វិធីអាពាហ៍ពិពាហ៍ខ្មែរមានរូបប្រពៃណីវិធីតូចៗ ជាច្រើន
ដូចជាវិធីស៊ីកដំឡូង វិធីតូលរោង វិធីបែកក្នុងកំណែ វិធី
កាត់ទាមស្លា វិធីរង្វិលរាជ័យ វិធីកាត់សាត់ និង វិធីប្តូរមេដៃ
ជាដើម។ នៅក្នុងវិធីនីមួយៗនេះ ក្រុមប្រុស ក្រុមស្រី រចនាមុខ
ក្រាមសំពះម្តី ដោយមានតន្ត្រីខ្មែរកំដរ ត្រើកកម្រង មិន
ពិការឡើយទេ ។ ក្រុមប្រុស ក្រុមស្រីក្រាមសំពះម្តី និង
ដាក់ដៃទាំងពីរសំពះលើខ្នើយ នៅកណ្តាលដៃដែលកំពុងជុំវិញ ដោយ
រៀបរយល្អ មេធាវី ដំបូកម្តាយ ញាតិសាត់សារលោហិត
ទាំងអស់លើខ្នើយ និង ក្រសិប្បិយ លើម្តងម្តង
ក្រសិប្បិយ ឱ្យកាត់មាត់ មាត់ដោយ និង សុភមង្គល
ក្រសិប្បិយ ទៅអោយ ។ បើសិនជាម្តាយ មេត្តា
(១៩៩៨) ពេជ្រ សុផល (១៩៧០) ។

ជាអវិសាម មួយក្រុមបង្ហើយម្តងជាអ្នកធានា សង្ឃឹមថា
កម្រងស្បូវសៅដំកូននេះបានផ្តល់ជាពិបាក វិធីក្រុមខ្លាត និង
សំពះ ថ្វាយទំពោះ សាមី ប្រុស ក្រុម ក្រុម ក្រុម ក្រុម
ក្រុម និង បង្ហើយឥតខ្ចី លោកដំបូក អស់លោក លោកស្រី
ក្រុមខាងក្រៅដែលបានមក និង អាមន្តកម្រងស្បូវដៃនេះដែលជា
ប្រធានមួយ ផ្តិតការប្រែប្រួល រៀបរយខ្មែរ សំរាប់
ប្រជាជនខ្មែរក្រច់ៗ ទាំងអស់ ទាំងអស់ ក្រុមបង្ហើយថ្មីថ្មី
រាល់ថ្ងៃ ។

The wedding is a traditional ceremony which
has been preserved by the Khmers since the olden
days. Although the length of the ceremony has been
curtailed from seven days and seven nights to three
days and three nights, and now a mere one day, or
even half a day with a reception and banquet in the
evening to conclude it, the Khmers consider it as an
important event in life.

During the course of the entire wedding
ceremony, there are several rituals, such as the *guyb*
tering the Shade *ធីត្រី* Presentation of a
៧. *guyb* Entering the Wedding Quarter.
៨. *guyb* Groom Procession, *កាត់សាត់* Dowry
៩. *guyb* Turning or Passing the *niib*
* Hair-Cutting, and *guyb* Prostration. In
the bride and groom prostrate (with the
* wedding music) for the parents,
is to come forward and tie the
their wrists for happiness and

to
Misc.

បើមាន ការខ្វះខាត ឬ ខុសឆ្គងគ្រប់អន្លើណាមួយ ទូលព្រះបង្គំ
យើងខ្ញុំ សូមព្រះមេត្តាឧទ្ទិ អភ័យទោស និង រង់ចាំទទួលទូតរដ្ឋបាល
ណែនាំសរសេរបំភ្លឺបន្ថែម ដើម្បីកែចំអកម្រងនេះឱ្យរឹតតែសុក្រិត
ប្រសើរឡើងថែមទៀត ។

១៩. សំពះថ្មីមក្នុងអាពាហ៍ពិពាហ៍
19. Sampeah in Wedding Ceremony

ឯកសារពិគ្រោះ REFERENCES CITED

ជួន ណាត

១៩៦៧ វចនានុក្រមខ្មែរ ។ ភ្នំពេញ : ពុទ្ធសាសនបណ្ឌិត្យ ។

ពេជ្រ សល់

១៩៧០ អំពីលំនាំសង្ខេបនៃភ្លេងខ្មែរ ។ ភ្នំពេញ : ពុទ្ធសាសនបណ្ឌិត្យ ។

ម៉ៅ ភឿង

១៩៩៨ ស្វែងយល់បុរិញ្ញាសិទ្ធិៈតន្ត្រីខ្មែរ ។ ភ្នំពេញ : ម៉ៅ ភឿង ។

Musique Khmere

1969 Phnom Penh: Imprimerie Sangkum Reastr Niyum.

Nou, Ker, et Nhieuk Nou

1973 "*Kpuon Abah-Bibah ou Le Livre de Mariage des Khmers,*"
Bulletin de l'Ecole Francaise d'Extreme-Orient 60:243-328.

Rajadhon, Anuman

1990 **Thai Traditional Salutation.** Bangkok: The Fine Arts Department.

Sam, Chan Moly

1987 **Khmer Court Dance: A Comprehensive Study of Movements, Gestures, and Postures as Applied Techniques.** Newington: Khmer Studies Institute.

17/07-02
\$10.00

FIRST PRINTING 2,500 COPIES
SPONSORED BY UNESCO CAMBODIA
JANUARY 2002